

Nr 171.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne-reglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 288 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 6 april 1945, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet förordat meddela *dels* avlöningsbestämmelser för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl., att tilllämpas från och med den 1 juli 1945, *dels ock* i anslutning därtill erforderliga övergångsbestämmelser.

Genom beslut den 30 oktober 1941 uppdrog Kungl. Maj:t åt ordföranden i allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka, professor emeritus Alfred Petrén och dåvarande inspektören för sinnesslövården Anna-Lisa Annell att såsom sakkunniga upprätta förslag till åtgärder för att bereda plats å uppfostringsanstalt åt sinnesslöa barn i skolåldern, vilka icke vore fallandesjuka eller blinda.

Den 26 november 1941 överlämnades till de sakkunniga en framställning från styrelsen för förenämnda förening angående statens övertagande av avlöningen till föreståndare och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallandesjuka, att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande.

På särskilda framställningar av nämnda sakkunniga (*sinnesslövårdssakkunniga*) förordnades sedermera pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen Ragnhild Jungner att såsom expert och f. d. tillförordnade undervisningsrådet Gottfrid Björkman att såsom särskild sakkunnig biträda vid utredningsarbetet, såvitt detsamma berörde frågan om statens övertagande av avlöningarna till föreståndar- och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallandesjuka.

Sinnesslövårdssakkunniga avgåvo den 21 april 1943 betänkande rörande sinnesslövårdens organisation med hänsyn till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn (SOU 1943:29) och den 19 juli samma år betänkande rörande reglering av löner och tjänsteför-

hållanden m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda sinnesslöskolor (SOU 1943: 33).

På grundval av det förstnämnda betänkandet avlät Kungl. Maj:t den 3 mars 1944 efter hemställan av chefen för socialdepartementet två propositioner (nr 205 och 206) till riksdagen, den första med förslag till lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa m. m. och den andra angående statsbidrag till uppförande m. m. av anstalter för bildbara sinnesslöa. Sedan riksdagen anmält sina beslut i anledning av propositionerna (riksdagens skrivelser nr 386 och 423 år 1944), har Kungl. Maj:t den 30 juni 1944 utfärdat *dels* lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa (nr 477) och *dels* kungörelse angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa (nr 535).

Betänkandet av den 19 juli 1943 om reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslöskolor omfattade — utöver förslag angående löne- och pensionsreglering samt statsbidrag till avlöning av föreståndare och lärare vid nämnda skolor, varmed i dessa avseenden skulle likställas motsvarande personal vid epileptikerskolor — förslag till reglemente för undervisningen vid skolorna samt till instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen. Kungl. Maj:t har den 22 december 1944 utfärdat reglemente för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa (nr 822) samt instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen (nr 823).

Över betänkandet den 19 juli 1943 om löner och tjänsteförhållanden m. m. ha yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, statskontoret, allmänna lönenämnden, 1941 års lärarlönesakkunniga och statens pensionsanstalt samt av svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, flertalet landstings förvaltningsutskott, stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Gävle, allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka, föreningen för sinnesslöa barns vård, svenska sinnesslöskolornas lärarförbund ävensom slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund.

Med anledning av att 1941 års lärarlönesakkunniga i ärendet avgivit ett nytt förslag till avlöningsreglemente, ha förnyade utlåtanden i löneregleringsfrågan infordrats från skolöverstyrelsen, statskontoret och allmänna lönenämnden. Statens pensionsanstalts förenämnda utlåtande har avgivits under beaktande av vad 1941 års lärarlönesakkunniga i ärendet anfört.

Lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente har såsom bilaga fogats till statsrådsprotokollet.

Beträffande skälen för en lönerreglering har *departementschefen* anfört följande.

På förslag av chefen för socialdepartementet har Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat föreslå riksdagen, att särskilt statsbidrag ställes till sinnesslöskolornas förfogande att användas till avlöning av vid skolorna anställda föreståndare och lärare. Enligt förslaget skall statens bidrag utgöra 75 procent av de kontanta avlöningsförmånerna till nämnda befattningshavare. Om staten på detta sätt till största delen övertager ansvaret för lönerna till ifrågavarande lärarpersonal, bör som villkor föreskrivas, att persona-

len skall åtnjuta avlöningsförmåner enligt av statsmakterna bestämda regler. Ett sådant villkor motsvarar i huvudsak vad som brukar krävas på andra områden, där staten lämnar bidrag till personals avlöande.

Skolöverstyrelsen har funnit det tveksamt, om en lönereglering för ifrågasvarande lärarpersonal bör genomföras just nu, men likväl tillstyrkt att så sker. För egen del anser jag, att löneregleringen med hänsyn till sitt samband med de föreliggande organisations- och statsbidragsfrågorna icke bör uppskjutas. Jag framlägger därför i det följande förslag i ämnet, att genomföras från och med den 1 juli 1945.

I fråga om löneregleringens omfattning föreslå *sinnesslövärdssakkunniga* att densamma skall avse föreståndare samt lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd. Dessa befattningshavare ha heltidstjänstgöring och kunna ej förena sin tjänst vid sinnesslöskola med annan anställning. Däremot bör löneregleringen enligt de sakkunnigas uppfattning ej inbegripa lärarna i manlig slöjd. De sakkunniga anföra härom följande.

Vad angår lärarna i manlig slöjd äro, såsom förut nämnts, dessa befattningshavare, där de förekomma, i regel anställda jämväl för annan verksamhet vid anstalten. Deras avlöande kan alltså anses ingå i anstaltens driftkostnader, till vilka statsbidrag redan utgår. Någon annan reglering av deras tjänster än den, som i flertalet fall redan blivit ordnad, synes därför, åtminstone tills vidare, icke böra påkallas.

Departementschefen har i denna del anfört följande.

För egen del ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag i fråga om löneregleringens omfattning. Beträffande lärarna i kvinnlig slöjd torde böra framhållas, att dessa icke synas vara övningslärare i vanlig mening utan till anställning och tjänstgöringsskyldighet närmast motsvara ämneslärare vid andra läroanstalter. Det synes mig därför icke motiverat att lämna dessa lärare utanför löneregleringen i avbidan på resultatet av 1941 års lärarlönesakkunnigas utredning om övningslärarna. Jag vill påpeka, att lärarlönesakkunniga — som vid avgivandet av sitt utlåtande haft tillgång till de övriga yttrandena — tillstyrkt en lönereglering i den omfattning, som sinnesslövärdssakkunniga föreslagit. Vad åter angår lärarna i manlig slöjd, synes den omständigheten, att de nu lämnas utanför löneregleringen, icke böra utsluta, att frågan om deras avlöningsförhållanden upptages, om skäl därtill skulle visa sig föreligga, sedan den beslutade utökningen av sinnesslöundervisningen genomförts.

Lärarnas tjänstgöringsskyldighet skall enligt *sinnesslövärdssakkunnigas* förslag regleras genom en bestämmelse i avlöningsreglementet. De sakkunniga anföra i fråga om denna tjänstgöringsskyldighet följande.

Den årliga tjänstgöring, som för närvarande fullgöres av lärare i kunskapsämnen vid internatskolor för sinnesslöa, upptager i medeltal 35 läsveckor och $6\frac{1}{2}$ vaktveckor eller tillhoppa $41\frac{1}{2}$ tjänstgöringsveckor. Enligt de sakkunnigas förslag skulle dylik lärare efter en statlig lönereglering vara skyldig varje år meddela undervisning under $36\frac{4}{7}$ veckor och utöva vakttjänstgöring under högst $5\frac{3}{7}$ veckor, varvid den årliga tjänstgöringen alltså skulle komma att omfatta sammanlagt högst 42 veckor. Beträffande antalet tjänstgöringstimmar i veckan ha de sakkunniga ansett, att endast själva undervisningsskyldigheten bör i avlöningsreglementet preciseras, nämligen till 32 veckotimmar. Då behovet av lärarens hjälp för vakttjänstgöring kan rätt mycket växla vid olika skolor och under olika tider, synes något maximiantal timmar för dylik

tjänstgöring icke lämpligen böra fixeras, utan bör det få ankomma på vederbörande styrelse att därom bestämma, dock först efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Vid externatskolorna ställer sig tjänstgöringen för lärarna ej oväsentligt anorlunda, då det vid dem icke kan bli fråga om någon särskild vakttjänstgöring. Antalet tjänstgöringstimmar vid dessa skolor måste fördenskull i regel komma att sammanfalla med antalet undervisningstimmar i de olika skolavdelningarna eller klasserna och med hänsyn därtill icke behöva överstiga 30 veckotimmar. I stället är den årliga lästiden vid externatskolorna längre än vid internatskolorna (med ett undantag) och utgör 39 veckor, densamma som i flertalet folk- och småskolor. Denna tjänstgöringstid bör också bli den för dessa skolor reglementerade. Externatlärarnas årliga tjänstgöringsskyldighet, uttryckt i veckor, skulle följaktligen även i fortsättningen bli mindre än vid internatskolorna. En utjämning i detta hänseende uppkommer emellertid, därest lärarna vid externaten åläggas utöva viss kuratorsverksamhet. Denna skulle, i motsvarighet till vad som förekommer vid vissa andra sociala anstalter, bestå däri, att lärarna genom besök i barnens hem hölle sig i kontakt med deras föräldrar och målsmän både under själva skoltiden och en tid därefter för rådgivning och hjälp rörande val av yrke, arbetsförmedling, underhandling med arbetsgivare m. m., samt genom att de på särskild tid själva mottoge besök av lärjungar eller deras målsmän i och för dylik hjälp. Över denna verksamhet skulle föras särskilda anteckningar, avsedda för de personalakter, som i sinnesslöskola föras för varje särskild lärjunge. Tillsyn över denna verksamhet skulle utövas av externatskolans föreståndare.

Enligt sinnesslövårdssakkunnigas förslag skall i internatskolor antalet undervisningstimmar per vecka utgöra 32 för lärare i kunskapsämne och 36 för lärare i kvinnlig slöjd, vartill i båda fallen skall komma viss vakttjänstgöring.

1941 års lärarlönesakkunniga ha i stort sett anslutit sig till sinnesslövårdssakkunnigas förslag. I två hänseenden ha de dock ifrågasatt ändringar. Enligt lärarlönesakkunniga bör således varje lärare vid internatskola vara skyldig fullgöra vakttjänstgöring på tid utöver läsåret under 38 dagar — ej under »högst» 38 dagar som sinnesslövårdssakkunniga föreslagit. I dessa vakttjänstgöringsdagar böra vidare enligt lärarlönesakkunniga ej medräknas lov-dagar utan endast dagar under barnens ferier.

Departementschefen har i denna fråga anfört följande.

Sinnesslövårdssakkunnigas förslag — med däri av lärarlönesakkunniga förordade ändringar — synes mig i stort sett ägnat att läggas till grund för bestämmelser om sinnesslölärarnas tjänstgöringsskyldighet. Förslaget innebär en mera omfattande och tyngre tjänstgöring för lärarna i internatskolorna än för lärarna i externatskolorna. Denna skillnad skall enligt förslaget i viss mån utjämnas genom att externatskollärarna få sig ålagd viss kuratorsverksamhet, att utövas under tillsyn av skolans föreståndare. Närmare bestämmelser rörande denna kuratorsverksamhet torde böra meddelas av skolöverstyrelsen.

Vad angår lärarnas lönegradsplacering har departementschefen anfört följande.

Vad sinnesslövårdssakkunniga anfört i fråga om de kompetensfordringar som böra ställas på lärarna i kvinnlig slöjd och om dessa lärares tjänstgö-

ringsskyldighet synes mig utgöra tillräckliga skäl för en placering av dessa lärare i samma lönegrad som lärarna i kunskapsämnen.

Jag delar även de sakkunnigas uppfattning, att 11 lönegraden är den lämpligaste för placering av de ordinarie lärarna.

Beträffande de extra ordinarie och extra lärarna ha sinnesslövårdssakkunniga föreslagit, att de förra placeras i 9 lönegraden och att de senare skola vara placerade i någon av löneklasserna 6—10. Lärarlönesakkunniga förorda också 9 lönegraden för de extra ordinarie, men för de extra lärarna omfattar deras förslag endast löneklasserna 6—8. Lönenämnden slutligen har efter en jämförelse med förhållandena vid dövstumskolorna ifrågasatt, om icke de extra ordinarie borde placeras i 10 lönegraden och de extra hänföras till någon av löneklasserna 7—9.

Sinnesslövårdssakkunniga ha strävat efter att så nära som möjligt ansluta avlöningsbestämmelserna för sinnesslöskolorna till folkskolans avlöningsreglemente. Enligt detta reglemente äro av småskollärarna de ordinarie placerade i 9 lönegraden, de extra ordinarie i 7 lönegraden och de extra i någon av löneklasserna 4—8. Med en viss avvikelse beträffande de extra lärarna gäller samma system för folkskolläraernas placering. Extra ordinarie folkskollärare äro sålunda placerade 2 lönegrader lägre än de ordinarie, och begynnelselöneklassen för extra lärare ligger två löneklasser lägre än begynnelselöneklassen för de extra ordinarie, som äro placerade i 15 lönegraden. Detta system ha sinnesslövårdssakkunniga och lärarlönesakkunniga följt, vilket synes mig riktigt.

För de extra lärarna omfattar sinnesslövårdssakkunnigas förslag fem löneklasser (6—10) och lärarlönesakkunnigas förslag tre löneklasser (6—8). Enligt de civila och militära icke-ordinariereglementena omfattar varje lönegrad i löneplanerna för extra tjänstemän tre löneklasser. Enligt folkskolans avlöningsreglemente åter finnas fem löneklasser för extra folkskollärare och lika många för extra småskollärare. Orsaken härtill torde vara, att folk- och småskollärarna ofta få tjänstgöra som extra under många år, innan de erhålla extra ordinarie eller ordinarie anställning, och att de även sedan de blivit extra ordinarie kunna få återgå till extra anställning en eller annan termin. Dessa skäl för en utökad löneplan för de extra lärarna torde icke förefinnas, när det gäller de extra lärarna vid sinnesslöskolorna. Det torde då vara riktigtast att här tillämpa den eljest allmänt gällande regeln med tre löneklasser för extra befattningshavare.

På grund av det anförda tillstyrker jag lärarlönesakkunnigas förslag, att lärarna i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd placeras i 11 lönegraden såsom ordinarie, i 9 lönegraden såsom extra ordinarie och i någon av löneklasserna 6—8 såsom extra.

I ett remissyttrande har ifrågasatts högre lönegradsplacering av lärarna vid Slagsta sinnesslöskola än av övriga sinnesslölärare. I sinnesslövårdssakkunnigas betänkande har denna fråga ej behandlats. För egen del är jag icke beredd att nu förorda en dylik högre lönegradsplacering. I detta sammanhang må nämnas, att skolöverstyrelsen i en hos Kungl. Maj:t gjord framställning hemställt, att sakkunniga måtte tillkallas för att utreda frågan om utbildning av lärare för sinnesslöundervisningen.

Som förut angivits ha sinnesslövårdssakkunniga även upptagit frågan om personliga lönetillägg till de ordinarie lärare, för vilka övergången till de föreslagna nya avlöningsbestämmelserna medför löneminskning. På förslag av chefen för socialdepartementet har Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat avlåta proposition till riksdagen angående, bland annat, statsbidrag till löner åt föreståndare och vissa lärare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa. Enligt propositionen skall statsbidraget utgå med vissa procent av de avlöningsförmåner, som tillkomma ifrågavarande befattnings-

havare enligt de avlöningsbestämmelser, varom förslag nu framlägges. Som ett villkor för utgåendet av detta statsbidrag bör — liksom eljest allmänt brukar ske — stipuleras, att lärare icke utöver de nyssnämnda avlöningsförmånerna enligt avlöningsreglementet må åtnjuta ersättning av huvudmannen för skolan för arbetsuppgifter, som kunna åläggas läraren i tjänsten. Ett undantag från denna allmänna regel torde dock vara påkallat såvitt gäller sådana ordinarie lärare, som redan tillförsäkrats högre avlöningsförmåner. Sinnesslöskolornas huvudmän böra vara oförhindrade att tilldela ordinarie lärare, som övergår till de nya avlöningsbestämmelserna och dessförinnan varit tillförsäkrad högre avlöningsförmåner än som tillkomma honom jämlikt nämnda avlöningsbestämmelser, en personlig lönefyllnad till belopp, motsvarande skillnaden. Vid tillämpning av denna regel torde hänsyn alltid böra tagas endast till de omedelbart före övergången utgående, läraren tillförsäkrade avlöningsförmånerna, så att icke den personliga lönefyllnadens belopp senare påverkas av hänsyn till att läraren, om han kvarstått å de äldre bestämmelserna, exempelvis varit berättigad till högre dyrtidstillägg eller till lön enligt högre löneklass än omedelbart före övergången.

1941 års lärarlönesakkunniga hava, beträffande föreståndarnas avlöningsförmåner, omarbetat sinnesslövårdssakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för de statsunderstödda sinnesslöskolorna. Lärarlönesakkunniga lämna i sitt utlåtande följande redogörelse för sitt förslag.

Beträffande föreståndarnas löner anse de sakkunniga, att det föreliggande förslaget icke är tillfredsställande. Förslaget bygger på att föreståndarna skola som lärare vara placerade i lönegrad 11 och därutöver erhålla föreståndararvode. Lärarlönesakkunniga vilja i stället föreslå, att föreståndarna i denna sin egenskap placeras i bestämda lönegrader. I den överarbetning av det föreliggande förslaget till avlöningsreglemente, som av de sakkunniga verkställts, ha föreståndarna hänförs till skilda avlöningsgrupper, sex till antalet, med placering i lönegraderna 14, 15, 17, 19, 21 och 23. Enligt de sakkunnigas förslag skall Kungl. Maj:t fastställa den avlöningsgrupp, till vilken vederbörande tjänst skall hänföras. De sakkunniga ha tänkt sig, att föreståndartjänsterna vid de mindre anstalterna, där föreståndarna i allmänhet ha utbildning som sinnesslölärare och där det administrativa arbetet och ledningen av anstalten icke äro så krävande, borde placeras i någon av de tre lägre avlöningsgrupperna. Detta borde gälla om anstalter med i stort sett högst 150 interner. Antalet elever bör dock icke enbart vara avgörande för placeringen i avlöningsgrupp. De tre högre avlöningsgrupperna böra reserveras för tjänsterna vid de största skolorna. Föreståndarna vid dessa ha stundom folkskollärarexamen eller högre utbildning. Med hänsyn härtill och då det är fråga om anstalter med mellan 150 och 400 interner, är en placering i någon av lönegraderna 19, 21 eller 23 väl motiverad.

I denna fråga har *departementschefen* anfört följande.

Av de 34 sinnesslöskolor, som för närvarande finnas, äro 4 externat och 30 internat. Av de sistnämnda ha 16 minst 100 intagna sinnesslöa. Ytterligare 7 internat ha mer än 50 intagna. De flesta sinnesslöskolorna äro således jämförelsevis stora anstalter.

Med hänsyn till de mångskiftande uppgifter som åvila föreståndare för internatskolor — till vilka sinnesslöskolorna med enstaka undantag äro att hänföra — anser jag den av sinnesslövårdssakkunniga gjorda jämförelsen mellan föreståndarna vid sinnesslöskolorna och överlärarna vid rikets folkskolor icke vara bärande. De av skolöverstyrelsen i dess förnyade utlåtande verkställda jämförelserna synas mig bättre valda.

Enligt sinnesslövårdssakkunnigas förslag skall varje skolas huvudman fastställa det utöver lärarlönen utgående föreståndararvodet till skolans föreståndare. Någon garanti för enhetlighet vid lönesättningen torde detta system svårigen kunna innebära. Enligt min åsikt främjas strävan att åstadkomma mera enhetlig bedömning vid lönesättningen bättre genom lärarlönesakkunnigas förslag att hänföra varje föreståndare till viss avlöningsgrupp och därmed ock till viss bestämd lönegrad.

Lärarlönesakkunnigas förslag giver ock ett mera tillfredsställande resultat i pensionshänseende.

Den i ärendet förebragta utredningen synes mig innefatta giltiga skäl för placering av föreståndarna i de av lärarlönesakkunniga föreslagna lönegraderna 14, 15, 17, 19, 21 och 23.

I anledning av vad sålunda anförts vill jag föreslå, att föreståndarna vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna tillerkännas de avlöningsförmåner, som innefattas i 1941 års lärarlönesakkunnigas förslag.

Sinnesslöskolornas huvudmän torde böra vara oförhindrade att till föreståndare utbetala personlig lönefyllnad på sätt och under villkor, som i det föregående förordats i fråga om lärare.

Vissa särskilda spörsmål rörande avlöningsbestämmelserna behandlas i statsrådsprotokollet under punterna a)—g), avseende

- a) Beslutande myndighet i löneklassfrågor,
- b) Viss inskränkning i löneklassplaceringen av kvinnliga lärare,
- c) Frågan om tillgodoräkning och sneddnung,
- d) Sjukvård,
- e) Ersättning åt lärare vid tillfälligt vikariat å föreståndarbefattning,
- f) Arvode åt timlärare och
- g) Övriga frågor.

Under sistnämnda punkt framhålles, att det av *lärarlönesakkunniga* utarbetade förslaget till avlöningsbestämmelser i övrigt väsentligen ansluter sig till folkskolans avlöningsreglemente.

Departementschefen anför i anslutning härtill följande.

Jag har i stort sett intet att erinra mot den allmänna uppläggning lärarlönesakkunnigas förslag sålunda erhållit. Vad beträffar formen för avlöningsbestämmelsernas fastställande synes det, bland annat i betraktande av frågans begränsade räckvidd, lämpligt, att riksdagens beslut inskränkes till att gälla huvudgrunderna för avlöningsbestämmelserna och att det överlåtes till Kungl. Maj:t att fastställa detaljerna i löneregleringen. Riksdagens bemyndigande härtill bör utverkas. Bemyndigandet bör innefatta även meddelandet av erforderliga övergångsbestämmelser.

Den sålunda förordade löneregleringen för viss personal vid statsunderstödda sinnesslöskolor bör äga motsvarande tillämpning vid de med sådana skolor samorganiserade arbetshemmen ävensom vid statsunderstödda epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem.

Till befattningshavare med rätt till rörligt tillägg bör kristillägg utgå enligt de bestämmelser, som gälla för befattningshavare i statens tjänst.

Frågan om pensionsreglering för ifrågavarande personal bör i särskild proposition föreläggas riksdagen.

Vad slutligen angår statsbidragsgrunder och kostnadsberäkningar har *departementschefen* anført följande.

I förenämnda, denna dag — å förslag av chefen för socialdepartementet avlåtna proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att statsbidrag må från och med den 1 juli 1945 utgå till avlönandet av föreståndare och vissa lärare vid de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna. Statsbidragets storlek har föreslagits till 75 procent av avlöningskostnaderna.

Sinnesslövårdssakkunniga hade föreslagit, att statsbidraget skulle så utmätas, att det dels motsvarade hela avlöningskostnaderna för lärarna och dels av avlöningskostnaderna för föreståndarna motsvarade hela den del, som utgjordes av lärarlön, och hälften av den del, som utgjorde särskilt föreståndararvode. Statens bidrag till det särskilda föreståndararvodet skulle dock i intet fall överstiga 1 000 kronor. På grundval av detta förslag hade de sakkunniga verkställt vissa beräkningar av kostnaderna för den föreslagna regleringen av föreståndar- och lärarlöner. Vid den omfattning, som dessa skolor hade vid tiden för betänkandets avgivande, skulle de sammanlagda årliga kostnaderna enligt de sakkunnigas beräkningar uppgå till 900 000 kronor, förutom erforderliga belopp för rörligt tillägg och kristillägg. Sedan sinnesslöskolplikten genomförts och skolväsendet utbyggt till att täcka även den därigenom uppkommande ökningen av antalet elever, skulle — likaledes enligt de sakkunnigas beräkningar — det sammanlagda årliga statsbidragsbeloppet komma att uppgå till 1 340 000 kronor exklusive kostnaderna för rörligt tillägg och kristillägg. Närmare uppgifter om beräkningarna återfinnas i betänkandet, s. 68—69.

De avvikelser från sinnesslövårdssakkunnigas förslag, som förordats beträffande såväl avlönings- som statsbidragsgrunderna, föranleda jämkningar i de anförda kostnadsberäkningarna. I nyssnämnda proposition har det årliga statsbidragsbelopp, som för närvarande anses erforderligt, uppskattats till 900 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Anna Sjöström-Bengtsson *m. fl.* (I: 392) och den andra inom andra kammaren av herr F. Kyling *m. fl.* (II: 598), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att i föreliggande förslag till avlöningsreglemente för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda och med dem samordnade arbetshem för bildbara sinnesslöa *m. fl.* innefattas även lärare i manlig slöjd, att lärare i manlig slöjd placeras i den lönegrad utskottet finner lämpligt samt att lärare i manlig slöjd, vilken är anställd vid läroanstalten i annan egenkap än som slöjdlärare, må åtnjuta så stor del av lärares löneförmåner som svarar mot omfattningen av den undervisning han meddelar,

dels ock en inom första kammaren av herr G. Rosander *m. fl.* väckt motion (I: 382), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av avlöningsreglementet, att därav otvetydigt framgår, att till vederbörande lärares åligganden höra tillsyn och övervakning av lärjungarna även vid måltider, om skolstyrelsen så bestämmer, eller alternativt, att tredje stycket i 3 § mom. 2 får följande lydelse: Den vakttjänstgöring, som sålunda åligger lärare, må icke utnyttjas för uppgifter, som eljest åvila sköterska, såsom tjänstgöring på sovavdelning eller dylikt.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda förslag, får utskottet hänvisa till motionerna I: 392 och 382.

På de skäl departementschefen anfört anser utskottet, att en statlig reglering av lönerna till ifrågavarande föreståndare och lärare bör komma till stånd. Departementschefen har ansett det, bland annat i betraktande av frågans begränsade räckvidd, lämpligt att riksdagens beslut inskränkes till att gälla huvudgrunderna för avlöningsbestämmelserna och att det överlåtes till Kungl. Maj:t att fastställa detaljerna i den nu ifrågavarande löneregleringen.

Utskottet delar denna principiella uppfattning om formen för avlöningsbestämmelsernas fastställande och har vid genomgång av Kungl. Maj:ts förslag ej funnit anledning göra uttalande i andra särskilda frågor än dem, som beröras i motionerna.

Vidkommande den i de likalydande motionerna I: 392 och II: 598 berörda frågan om löneregleringens omfattning har utskottet funnit sig böra avböja förslaget om lönereglering i detta sammanhang för befattningarna såsom lärare i manlig slöjd. Innehavarna av dessa tjänster äro i regel anställda jämväl för annan verksamhet vid anstalten. Frågan om deras avlöningsförhållanden bör emellertid enligt utskottets mening upptagas till förnyat övervägande, sedan den beslutade ökningen av sinnesslöundervisningen genomförts.

Enligt det förslag till avlöningsreglemente, som bilagts statsrådsprotokollet, må den vakttjänstgöring, som åligger lärare, icke utnyttjas för uppgifter, som eljest åvila sköterska, såsom tjänstgöring på sovavdelning, vid måltider eller dylikt. I motionen I: 382 framhålles att lärare dock bör vara skyldig övervaka elevernas måltider. Utskottet har vid sitt övervägande av denna fråga icke funnit skäl föreligga för ett ställningstagande från riksdagens sida mot det framlagda förslaget, som i denna del härleder sig från sinnesslövårdssakkunniga. Härvid förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t tager frågan under närmare omprövning vid det slutliga utformandet av ifrågavarande avlöningsreglemente.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 382 samt I: 392 och II: 598, be-
myndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse
med vad som av departementschefen förordats i statsråds-
protokollet över finansärenden för den 6 april 1945 meddela
dels avlöningsbestämmelser för föreståndare och vissa lärare
vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade
arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl., att tillämpas från
och med den 1 juli 1945, dels ock i anslutning därtill erforderliga
övergångsbestämmelser.

Stockholm den 5 juni 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.